

62. ročník Fyzikálnej olympiády
v školskom roku 2020/2021
okresné kolo kategória E
text úloh

1. Vonatok az alagútban

A Shinkansen gyorsvonat és egy tehervonat egymással szemben haladnak két szomszédos vágányon. A tehervonat szerelvénye kétszer olyan hosszú, mint a gyorsvonaté. A köztük lévő szakaszon van egy alagút. Az alagút előtt a gyorsvonat az utazási sebességének (v_S) felére ($v_S/2$) csökkentette a sebességét, ami még mindig a tehervonat v_n sebességének kétszerese ($2v_n$). Mindkét szerelvény egyszerre érkezik az alagúthoz. Ettől a kezdeti pillanattól számítva, a gyorsvonat szerelvénye $t_1 = 6,0$ s alatt ér be az alagútba teljes hosszában, és a kezdeti pillanattól számítva, $t_2 = 18$ s elteltével találkozik a szemben haladó gyorsvonattal.

- Mennyi ideig (t_S) lesz a gyorsvonat mozdonyvezetője mellett a szemben haladó tehervonat, és mennyi ideig (t_N) a tehervonat mozdonyvezetője mellett a gyorsvonat?
- Melyik szerelvény hagyja el az alagutat elsőként? Mennyivel később (T) hagyja el az alagutat a másik szerelvény?

Fontold meg a következő esetet! A két szerelvény egy irányban halad a szomszédos vágányokon!

- Mennyi idő alatt (t_p) előzné el a gyorsvonat szerelvénye a tehervonat szerelvényét, ha teljes v_S utazási sebességével haladna?

2. A hajszárító

A beépített tápegységgel ellátott hajszárítónak két kapcsolója van: a kék S_M és a piros $S_Ç$. Ha a kéket kapcsoljuk be, a hajszárító hideg levegőt fűj. Ha a pirosat is bekapcsoljuk, akkor meleg levegőt fűj. Ha csak a pirosat kapcsoljuk be, akkor egyáltalán nem fűj (és nem is melegszik). A hajszárító elemei: ventilátor, fűtőspirál, tápegység és az említett kapcsolók.

- Készítsd el a hajszárító elemeinek kapcsolási rajzát, hogy a leírt módon működjön!
- Mekkora a hajszárító elektromos ellenállása a tápegység csatlakozásán, ha csak hideg levegőt fűj?
- Mekkora a hajszárító elektromos ellenállása a tápegység csatlakozásán, ha meleg levegőt fűj?
- Rajzold le a hajszárító elemeinek kapcsolási rajzát, amikor a tápegységen a legnagyobb áramerősségű áram folyik! Jelöld be az áram irányát az áramkör egyes ágaiban!

A ventilátor elektromos ellenállása $25,0 \Omega$, a fűtőspirálé 10Ω . A tápegység feszültsége $12,0$ V, és a belső ellenállása elhanyagolhatóan kicsi.

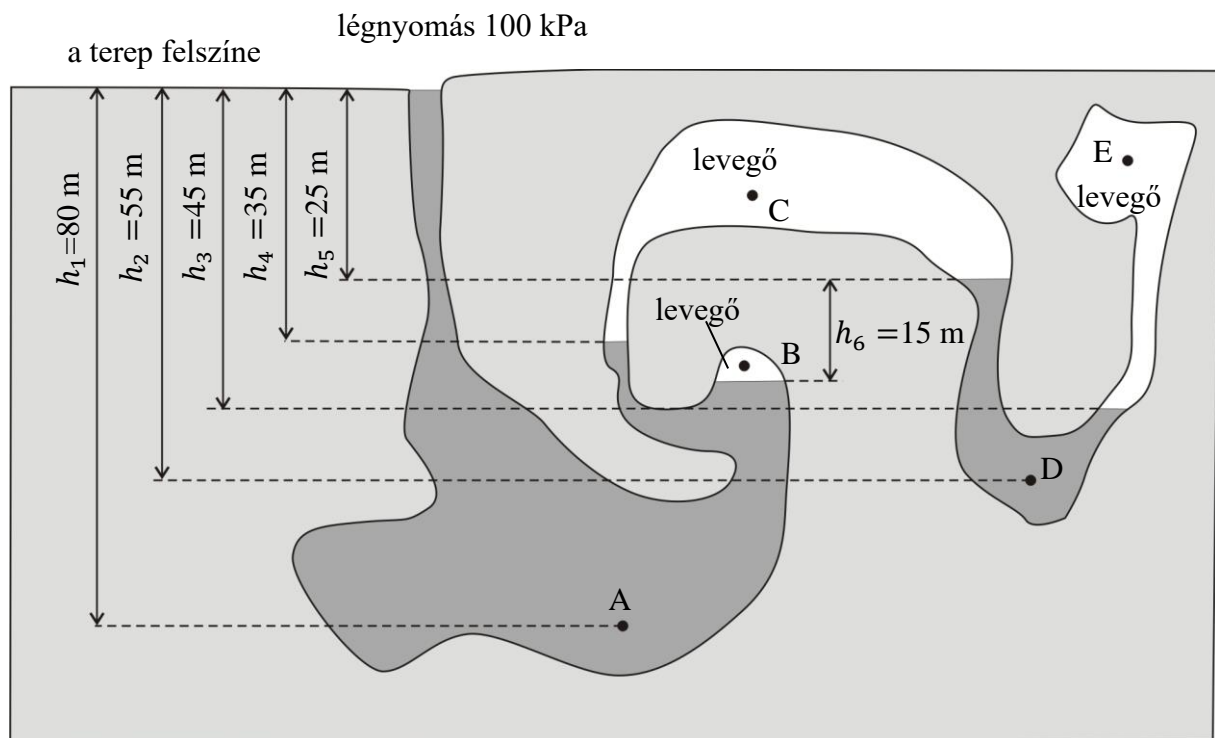
Megjegyzés: a hajszárítóban a levegőt a fűtőspirál melegíti fel. A kapcsolási rajzban a ventilátor motorját és a fűtőspirált, mint rezisztort ábrázold, és ennek megfelelően jelöld meg őket!

3. Elárasztott barlangrendszer

A zárt barlangrendszert egy kürtő köti össze a külvilággal, és a terep szintjéig vízzel töltődött fel (E-1 ábra). A barlangrendszer egyes részeit előtű víz sötétszürke árnyalattal van ábrázolva, a fehér szín levegőt képvisel. Meg van adva, milyen mélyen vannak az egyes vízfelszínek a kamrákban, és az A, B, C, D, E pontok közül némelyikük mélysége is.

- Az ábrán bejelölt pontok melyikében legnagyobb a nyomás, és mekkora az értéke?
- Az ábrán bejelölt pontok melyikében legkisebb a nyomás, és mekkora az értéke?
- Abban a kamrában, amelyben a C pont van két különálló vízfelszín található. Melyik vízfelszínen nagyobb a nyomás, és mekkora a nyomáskülönbség a két vízfelszín között? A választodat indokold meg!
- Mekkora a levegő nyomása a B pontban?

A víz sűrűsége $\rho = 1,00 \text{ g/cm}^3$, a $g = 9,81 \text{ N/kg}$, a levegő nyomása a terep szintjén 100 kPa .

E-1 ábra

4. A Perseverance leszállt a Marsra

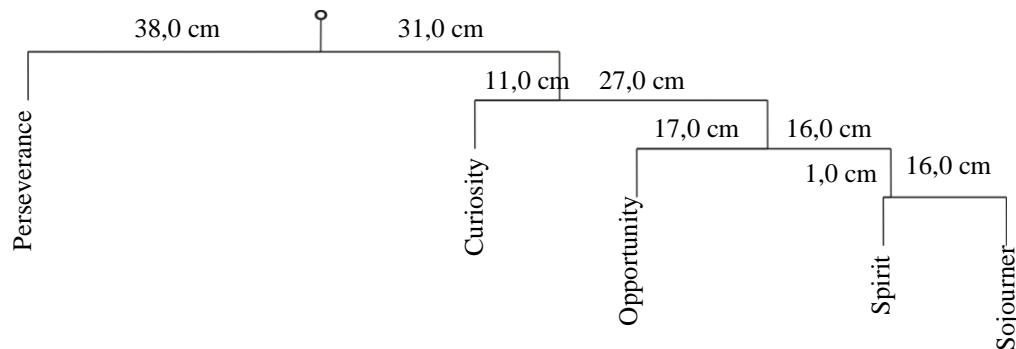
A NASA legújabb marsjáró robotja a Perseverance (kitartás), vagy becenevén „Percy”, 2021 február 18-án sikeresen leszállt a Mars felszínére, és rendszerellenőrzés után hozzálátott a lehetséges élet nyomainak felkutatásához.

Anya a NASA-ból rendelt egy játékmodellt Erikának. A játékmodell az öt sikeres marsjáró modelljét tartalmazta. A modellek 1:20 méretarányban készültek. Az egyes modelleket egy pálcarendszerre kellett felfüggeszteni. A pálcák szabadon foroghattak minden irányban a felfüggesztési pontjuk körül. A teljes rendszer felfüggesztését a plafonra kellett rögzíteni. Amikor a modelleket a pálcák végére akasztották (lásd az E-3 ábrát), a pálcák vízszintes helyzetben, a marsjáró modellek pedig egyensúlyban voltak.

E-2 ábra: Perseverance, hossza 3 m, szélessége 2 m.

A modellrendszert felszerelték a plafonra, amikor Erika észrevette, hogy az összeszerelési útmutató végén feltüntették: „az egyes marsjáró modellek tömege pontosan 1:10 000 arányban van a valódi marsjárók tömegéhez”. Sajnálta, hogy nem mérte meg a modelleket, mielőtt felakasztotta őket. Majd egy ötlete támadt. Nagyon pontosan lemérte a pálcák karjainak hosszát, amelyeken az egyes modellek függtek (E-3 ábra).

Obr. E-3

- a) Melyik két marsjáró tömege közt legkisebb különbség? A válaszodat indokold meg!
- b) Mekkora a Perseverance modelljének m_{Per} tömege, és mekkora a valóságos Perseverance M_{Per} tömege, ha a Sojourner modelljének tömege $m_{\text{Soj}} = 1,1$ gramm?

A nehézségi gyorsulást bolygók felszínén a következő képlet adja meg $g_{\text{bolygó}} = k \rho_{\text{bolygó}} R_{\text{bolygó}}$, ahol $\rho_{\text{bolygó}}$ a bolygó sűrűsége, $R_{\text{bolygó}}$ a bolygó sugara, k állandó értéke minden bolygóra azonos (sőt, a csillagokra is).

- c) Mekkora volt Percy súlya a Földön, és mekkora most a Marson? Fejezd ki kN egységben!

Tételezd fel, hogy a pálcák és felfüggesztéshez használt fonalak tömege elhanyagolhatóan kicsi! A Föld sugara $R_Z = 6378$ km, sűrűsége $\rho_Z = 5,51$ g/cm³; a Mars sugara $R_M = 3396$ km, sűrűsége $\rho_M = 3,93$ g/cm³.